

ΕΛΛΑΔΑ - ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ.

ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΗΝ ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ.

Ἡ λέξη Ἕλληνας ἀναφέρεται στὴν Παλαιὰ Διαθήκη γιὰ πρώτη φορὰ με τὸ ὄνομα Ἰαυάν (Γένεση 10,2. Ἡσαΐας 66,19). Ἡ λέξη "Ἰαυάν" εἶναι εβραϊκὴ καὶ σήμαινε Ἕλληνας τῆς Ἰωνίας. Λόγω τοῦ ὅτι οἱ Ἰσραηλίτες συναλλάσσονταν με τοὺς Ἴωνες, καθὼς αὐτοὶ εἶχαν στα χέρια τοὺς τὸ μεγαλύτερο ἐμπόριο τῆς ἀνατολικῆς Μεσογείου, οἱ Εβραῖοι καλοῦσαν ὅλους τοὺς Ἕλληνες Ἰαυάν. Στὴν Παλαιὰ Διαθήκη υπάρχουν σημαντικὲς ἀναφορὲς στους Ἕλληνες καὶ με τα δύο ὀνόματα (Ἕλληνας καὶ Ἰαυάν): Ἡσαΐας 66,19. Ἰεζεκιήλ 27,13. Δανιήλ 8,21. 10,20. 11,2. Ἰωήλ 3,6. Ζαχαρίας 9,13, κ.α.

Στὴν Καινὴ Διαθήκη ἡ λέξη Ἕλληνας δε χρησιμοποιεῖται μόνο γιὰ ὅσους κατοικοῦσαν στὴν Ελλάδα, ἀλλὰ καὶ ὅσους δὲν ἦταν Ἰσραηλίτες, τοὺς ἐθνικοὺς ἢ τοὺς εἰδωλολάτρεις (Πράξεις 20,21.

Ρωμαίους 1,14-16).

Η ελληνική γλώσσα είναι η γλώσσα στην οποία γράφτηκαν όλα τα βιβλία της Καινής Διαθήκης. Ο λόγος ήταν ότι την εποχή εκείνη, μετά την επικράτηση του Μεγάλου Αλέξανδρου στην Ασία, η ελληνική γλώσσα ήταν διεθνής και γνωστή, ιδιαίτερα κοινή στις εμπορικές συναλλαγές των λαών. Ο Χριστιανισμός κηρύχθηκε στην Ελλάδα από τον απ. Παύλο (Πράξεις κεφ. 16,17 και 18).

Η ΠΡΩΤΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

Στην Καινή Διαθήκη έχουμε τις πρώτες σελίδες της εκκλησιαστικής ιστορίας της Ελλάδας. Μετά το όραμα στην Τρωάδα (Πράξεις 16,9) ο Απόστολος Παύλος συνέχισε την ιεραποστολική του δραστηριότητα στην Ελλάδα. Έτσι το έτος 49-50 μ.Χ., ο Απόστολος Παύλος, αφού πέρασε από τη Νεάπολη (η σημερινή Καβάλα), ξεκινάει το κήρυγμά του από τους Φιλίππους της Μακεδονίας με αρκετή επιτυχία, δημιουργώντας έτσι την πρώτη χριστιανική Εκκλησία σε ελληνικό έδαφος. Έμεινε αρκετό καιρό εκεί και κατόπιν, αφού πέρασε από την Απολλωνία και την Αμφίπολη, συνέχισε το κήρυγμά του στη Θεσσαλονίκη. Δημιούργησε κι εκεί χριστιανική Εκκλησία και ύστερα από τις αντιδράσεις των Ιουδαίων της Θεσσαλονίκης συνέχισε το κήρυγμά του στη Βέροια με αρκετή επιτυχία.

Με πλοίο μεταβαίνει στην Αθήνα, και με αφορμή το άγαλμα στον "άγνωστο θεό" κηρύττει στους Αθηναίους. Το κήρυγμα του Παύλου στον Άρειο Πάγο των Αθηνών ήταν εντυπωσιακό, αλλά οι Επικούρειοι και ιδιαίτερα οι Στωικοί φιλόσοφοι, δεν μπόρεσαν να κατανοήσουν το γεγονός της αναστάσεως του Κυρίου. Έτσι πρόβαλαν ισχυρή αντίσταση στο μήνυμα του Παύλου και των έδιωξαν από τον Άρειο Πάγο. Όμως το κήρυγμά του βρήκε απήχηση σ' ένα μικρό μέρος του λαού. Μεταξύ αυτών που βαπτίστηκαν ήταν και ο Διονύσιος ο Αρεοπαγίτης.

Μετά την Αθήνα ο Παύλος συνέχισε το κήρυγμά του, επί

ενάμισι χρόνο, στην Κόρινθο. Γρήγορα η Εκκλησία "Αχαΐας" με κέντρο την Κόρινθο παρουσιάζεται καλά οργανωμένη, και μέχρι το 325 μ.Χ. η Κόρινθος θα αποτελεί σπουδαίο χριστιανικό κέντρο στην Ελλάδα.

Άλλα σπουδαία εκκλησιαστικά κέντρα, ήδη από την εποχή του Παύλου, είναι η Νικόπολη στην Ήπειρο, η Γόρτυνα στην Κρήτη κ.α..

Η Αθήνα δεν αναδείχτηκε σε σπουδαία επισκοπική έδρα, παρουσίασε όμως σημαντική θεολογική ανάπτυξη. Οι απολογητές Κοδράτος, Αριστείδης, Αθηναγόρας και ο Κλήμης ο Αλεξανδρεύς κατάγονταν από αυτή. Από τα τέλη του 2ου αιώνα μ.Χ. αρχίζουν να συγκροτούνται οι πρώτες Μητροπόλεις στον ελληνικό χώρο. Το γεγονός αυτό προδίνει τη γρήγορη ανάπτυξη των επισκοπών της περιοχής.

Οι διωγμοί των τριών πρώτων αιώνων ήταν επόμενο να επεκταθούν και στον ελλαδικό χώρο. Δεν είχαν όμως εδώ μεγάλη σφοδρότητα και έκταση για διάφορους λόγους. Υπάρχουν όμως αρκετοί μάρτυρες και στην περιοχή της Ελλάδας, σημαντικότεροι από τους οποίους ήταν: ο Διονύσιος Αρεοπαγίτης και ο Λεωνίδης στην Αθήνα, ο επίσκοπος Διονύσιος, Κοδράτος και ο Λεωνίδας στην Κόρινθο, οι Άγιοι Δέκα στην Κρήτη, ο Δημήτριος στη Θεσσαλονίκη, ο Ιάσων, ο Σωσίπατρος και ο Βιτάλιος στην Κέρκυρα, ο Δονάτος επίσκοπος στην Λευκάδα και ο Ισίδωρος στη Χίο. Οι διωγμοί όμως δε σταμάτησαν την πρόοδο των ελλαδικών τοπικών εκκλησιών.

Η Α' ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (3ος -8ος αιώνας μ.Χ.)

Στους πρώτους χριστιανικούς αιώνες διεξάγεται σφοδρή πάλη μεταξύ χριστιανισμού και εθνισμού. Από τον 3ο αιώνα αρχίζει να γίνεται αισθητή η πτώση του εθνισμού, παρά το ότι σπουδαία εθνικά

λατρευτικά κέντρα εξακολουθούν να ακμάζουν. Μέσα στο πλαίσιο των αντιδράσεων αυτών πρέπει να τοποθετηθεί και η προσπάθεια του Ιουλιανού του Παραβάτη να επαναφέρει τον εθνισμό, γιατί πίστευε πως δεν μπορεί να συμβιβαστεί ο ελληνισμός με το χριστιανισμό, άποψη που ανέτρεψαν οι μεγάλοι πατέρες της Εκκλησίας (Μ. Βασίλειος, Ιωάννης Χρυσόστομος, Γρηγόριος Θεολόγος κ.α.), που ήταν άριστοι θεολόγοι και έξοχοι ελληνοιστές.

Οι αυτοκράτορες Γρατιανός και Θεοδόσιος Α' (4ος αιώνας μ.Χ.) κατάργησαν την κρατική προστασία της ειδωλολατρίας. Αυτό ήταν αποφασιστικό πλήγμα κατά του εθνισμού, παρ' όλο που δεν μπορούσε πια να σταθεί μπροστά στον πνευματικό χαρακτήρα του Χριστιανισμού. Τον 6ο αιώνα μ.Χ. κλείστηκαν οι φιλοσοφικές σχολές της Αθήνας από τον Ιουστινιανό. Από τον 4ο - 5ο αιώνα ο χώρος της Ελλάδας είχε γίνει πια χριστιανικός και σ' αυτό συνέβαλε και ο πολιτικός παράγοντας, αφού ο Χριστιανισμός είχε αναγνωριστεί ως επίσημη θρησκεία του κράτους.

Κατά τους πρώτους αιώνες το Βυζαντινό κράτος συνταράχτηκε από τις διάφορες αιρέσεις, όπως του Αρειανισμού, του Νεστοριανισμού, του Μονοφυσιτισμού και του Μονοθελητισμού, που αναστάτωσαν και ζημίωσαν και την Εκκλησία και το κράτος.

Στην καταπολέμηση των αιρέσεων καθώς και στην αντιμετώπιση των εθνικών συγγραφέων, αλλά και στην ανάπτυξη της χριστιανικής διδασκαλίας για τη βαθύτερη κατανόηση των αληθειών του Ευαγγελίου, αναδείχτηκαν εξαιρετικοί πνευματικοί οδηγοί με φιλοσοφική μόρφωση, με ευγλωττία και με φλογερή πίστη, οι "Μεγάλοι Πατέρες" της εκκλησίας: Μ. Βασίλειος (330 - 379 μ.Χ.), Γρηγόριος ο Νύσσης (335 - 394 μ.Χ.), Γρηγόριος ο Νανζιανζηνός (330 - 390 μ.Χ.) και Ιωάννης Χρυσόστομος (347 - 407 μ.Χ.).

Η εποχή του 4ου αιώνα μ.Χ. ονομάστηκε "χρυσός αιώνας" των χριστιανικών γραμμάτων, αφού η θεολογία πήρε την πρώτη θέση εκτοπίζοντας τη φιλοσοφία. Η παιδεία είναι ελληνική, η λογοτεχνία μιμείται την αρχαία ελληνική γραμματεία και οι τέχνες, αρχιτεκτονική και ζωγραφική, αναπτύχθηκαν γρήγορα την εποχή που η

εκκλησία θριάμβευσε.

Τον 4ο αιώνα μ.Χ. έγινε η νέα διοικητική διαίρεση της αυτοκρατορίας σε διοικήσεις ή εξαρχίες. Έτσι δημιουργήθηκαν και εκκλησιαστικές εξαρχίες, που συνέπιπταν περίπου με τις διοικητικές εξαρχίες και περιλάμβαναν πολλές μητροπόλεις. Ακόμη συγκροτήθηκε η Εξαρχία του Ανατολικού Ιλλυρικού, που περιλάμβανε τη Βαλκανική χερσόνησο, εκτός της Θράκης και της Παννονίας και είχε έδρα τη Θεσσαλονίκη. Από τις ελλαδικές περιοχές περιλάμβανε τις επαρχίες Αχαΐας, Μακεδονίας, Ηπείρου, τα Ιόνια νησιά, τη Θεσσαλία, την Κρήτη και τα υπόλοιπα νησιά. Για λόγους πολιτικούς η Εκκλησία του Ανατολικού Ιλλυρικού υπάχθηκε όχι στο Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως, στο οποίο φυσικά ανήκε, αλλά στη Ρώμη. Ο πάπας Ιννοκέντιος Α' (402 - 417 μ.Χ.) αναγνώρισε τον εξαρχικό τίτλο του Θεσσαλονίκης και τον ονόμασε αντιπρόσωπό του στην Ελλάδα. Το καθεστώς αυτό καταλύθηκε το 732 μ.Χ.. Ο αυτοκράτορας Λέοντας Γ' Ίσαυρος υπήγαγε το Ανατολικό Ιλλυρικό στο Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως από αντίδραση προς τον πάπα Γρηγόριο Β', που ευνοούσε την εικονόφιλη παράταξη. Έτσι όμως ξαναγύρισε η Εκκλησία της Ελλάδας στη φυσική της θέση.

Μετά τις μεγάλες αιρέσεις, που τάρaxαν την αρχαία Εκκλησία, στον ελλαδικό χώρο δεν είχαν μεγάλη απήχηση. Κατά τους πρώτους αιώνες έδρασε και εδώ ασήμαντος αριθμός Γνωστικών και στον 6ο αιώνα μ.Χ. εμφανίστηκαν οι Τριθεΐτες, μια ασήμαντη παραφυάδα του Μονοφυσιτισμού, στην Κόρινθο και την Αθήνα.

Μέχρι τον 8ο αιώνα μ.Χ. η ελλαδική Εκκλησία πρόσφερε μεγάλα επισκοπικά αναστήματα, που την εκπροσώπησαν στις Οικουμενικές Συνόδους και αγωνίστηκαν για τη νίκη της Ορθοδοξίας. Αναφέρουμε ενδεικτικά το Θεσσαλονίκης Αχόλιο, το Λαρίσης Αχίλλειο, το Φωτικής Διάδοχο, τον Κρήτης Ανδρέα. Η ελλαδική Εκκλησία έδωσε σημαντική μαρτυρία στα μεγάλα δογματικά ζητήματα. Στην εικονομαχία οργανώθηκε επανάσταση των Ελλαδικών κατά του εικονομάχου αυτοκράτορα Λέοντα Γ' Ισαύρου με επικεφαλής κάποιον Κοσμά. Από την Αθήνα καταγόταν και η αυτοκράτειρα Ειρήνη,

που συγκάλεσε την Ζ' Οικουμενική Σύνοδο κατά της Εικονομαχίας.

Κατά την περίοδο αυτή επίσης, παρά τις βαρβαρικές επιδρομές και τις καταστροφές που αυτές προκάλεσαν, διασώθηκαν αξιόλογα μνημεία χριστιανικής τέχνης, όπως οι βασιλικές της Νικοπόλεως, των Φιλίππων, των Θεσσαλικών Θηβών, της Λέσβου, και οι Ναοί Αχειροποιήτου, Αγίας Σοφίας και Αγ. Δημητρίου της Θεσσαλονίκης. Όλα τα μνημεία αυτά μαρτυρούν την ακμή του Χριστιανισμού και τον εκπολιτιστικό του ρόλο στη ζωή της χώρας.

Η Β' ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (732 - 1204 μ.Χ.)

Από το 732 μέχρι το 1204 μ.Χ., που έγινε η κατάλυση του βυζαντινού κράτους από τους δυτικούς χριστιανούς της Δ' Σταυροφορίας, εκτείνεται η καθαρά βυζαντινή περίοδος για την ελληνική Εκκλησία.

Την περίοδο αυτή εμφανίζεται η δυναστεία των Ισαύρων (717 - 802 μ.Χ.) και, ενώ γίνεται αγώνας κατά των Αράβων, μέσα στο κράτος ξεσπάει η καταστρεπτική διαμάχη περί των εικόνων ή "Εικονομαχία", η οποία δημιούργησε νέα κρίση και κίνδυνο για την ίδια την ύπαρξη της αυτοκρατορίας.

Ο Ίσαυρος αυτοκράτορας, Λέοντας ο Γ' (717 - 741 μ.Χ.), πρώτος στρέφεται με αυτοκρατορικές εντολές κατά των εικόνων, αλλά προσκρούει στην αντίδραση του κατώτερου κλήρου και των μοναχών. Τότε έχουμε και τις πρώτες καταστροφές εικόνων. Οι πιστοί στην Ελλάδα και στην Ιταλία συγκρούονται με τον εικονομαχικό στρατό του αυτοκράτορα. Ο διάδοχός του Κωνσταντίνος ο Ε' (741 - 775 μ.Χ.), σκλήρυνε την πολιτική κατά των εικόνων. Έκλεισε τα μοναστήρια και καταδίωξε τους μοναχούς που υποστήριζαν τη λατρεία των εικόνων. Ιερείς, μοναχοί, απλοί πιστοί κακοποιήθηκαν, εξορίστηκαν και πολλοί εκτελέστηκαν. Υπερασπιστής της Ο-

ρθοδοξίας αναδεικνύεται ο Ιωάννης ο Δαμασκηνός (675 - 749 μ.Χ.). Η πρώτη φάση της Εικονομαχίας έληξε, όταν η Ειρήνη η Αθηναία, με την Ζ' Οικουμενική Σύνοδο στη Νίκαια, αναστήλωσε τις εικόνες.

Η διαμάχη συνεχίστηκε με τον Λέοντα Ε' τον Αρμένιο, για να τελειώσει με την οριστική αναστήλωση των εικόνων το 843 μ.Χ. από την αυτοκράτειρα Θεοδώρα, σύζυγο του Θεόφιλου (824 - 842 μ.Χ.) και μητέρα του Μιχαήλ Γ' (842 - 867 μ.Χ.).

Αυτή την περίοδο, με την επανένωση του Ανατολικού Ιλλυρικού με την εκκλησία Κωνσταντινουπόλεως, καταργήθηκε η Εξαρχία της Θεσσαλονίκης και έγινε διοικητική αναδιοργάνωση της Ελλαδικής Εκκλησίας, που περιλάμβανε τώρα 9 ισόκυρες μεταξύ τους μητροπόλεις: της Θεσσαλονίκης με πέντε επισκοπές, της Κορίνθου με δέκα επισκοπές, των Αθηνών με δέκα επισκοπές, της Κρήτης με δώδεκα, των Πατρών με τέσσερις, της Λάρισας με δέκα, της Ναυπάκτου (Νικοπόλεως) με οχτώ, των Φιλίππων με έξι και των Νέων Πατρών (Υπάτης) με μια επισκοπή.

Οι Άραβες κατέλαβαν την Κρήτη και την εξισλάμισαν. Η Κρήτη όμως ξαναγύρισε στην Εκκλησία μετά την ανακατάληψή της από το Νικηφόρο Φωκά (961 μ.Χ.). Το 10ο αιώνα οι Βούλγαροι με τις συνεχείς τους επιθέσεις κατέλαβαν ελληνικές περιοχές (Μακεδονία, πλην Θεσσαλονίκης, Ήπειρο, Θεσσαλία και Στερεά) και τις υπήγαγαν στην Αρχιεπισκοπή Αχρίδας που συστάθηκε τότε. Τον 11ο αιώνα όμως με τις εκστρατείες του Βασιλείου του Βουλγαροκτόνου και την απελευθέρωση των περιοχών αυτών, συντελέστηκε και η επιστροφή τους στην Εκκλησία της Ελλάδας. Έτσι τον 11ο αιώνα η Ελλάδα παρουσιάζει πολιτικά και εκκλησιαστικά και πάλι ομοιογένεια. Στην εποχή των Κομνηνών έγιναν νέες μεταβολές. Τον καιρό του Αλέξιου Κομνηνού (1081 - 1118 μ.Χ.) προβιβάστηκαν σε μητροπόλεις οι αρχιεπισκοπές Θηβών, Σερρών, Κερκύρας και προστέθηκαν οι νέες Αρκαδίας, Λακεδαιμονίας, Παροναξίας, και την εποχή του Ισαάκιου Αγγέλου (1186 - 1196 μ.Χ.) η μητρόπολη Άργους.

Διακεκριμένες εκκλησιαστικές προσωπικότητες της περιόδου αυτής είναι ο Θεσσαλονίκης Λέοντας ο Μαθηματικός, ο όσιος Νίκωνας ο Μετανοείτε, οι αδελφοί Μεθόδιος και Κύριλλος, οι Θεσ-

σαλονικείς φωτιστές των Σλάβων, και ο μητροπολίτης Αθηνών Μιχαήλ Χωνιάτης (Ακομινάτος). Επίσης ο όσιος Λουκάς και ο όσιος Μελέτιος.

Από την περίοδο αυτή σώζονται αξιόλογα χριστιανικά μνημεία. Στην Αθήνα σώζονται οι ναοί Δαφνιού, Καπνικαρέας, Γοργοεπήκοου και Αγ. Θεοδώρων. Στη Θεσσαλονίκη οι ναοί του Οσίου Δαβίδ, Παναγίας Χαλκέων, Αγίων Αποστόλων και Μονής Βλατάδων. Όλοι αποτελούν αληθινά κομψοτεχνήματα.

Η Γ' ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (1204 - 1453 μ.Χ.)

Η κατάλυση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας από τους Σταυροφόρους (1204 μ.Χ.) είχε ως αποτέλεσμα την επικράτηση της Λατινοκρατίας και στο χώρο της Εκκλησίας της Ελλάδας. Στην Κωνσταντινούπολη εγκαθιδρύθηκε λατινικό πατριαρχείο, που περιλάμβανε 68 αρχιεπισκοπές και επισκοπές από ολόκληρη τη χώρα. Οι παπικοί επιχείρησαν το βίαιο εκλατινισμό των ορθοδόξων. Η προσπάθειά τους όμως δεν καρποφόρησε και οι Λατίνοι έμειναν όχι μόνο ως ξένοι στη χώρα, αλλά και ως μισητοί εχθροί. Στην αποτυχία του εκλατινισμού της ορθόδοξης Ελλάδας συνέβαλαν και οι προστριβές μεταξύ λατινικής ιεραρχίας και δυτικών πολιτικών αρχόντων, γιατί και οι δύο πλευρές αγωνίζονταν για τη μερίδα του λέοντος στην εξουσία και στα υλικά οφέλη. Ο βυζαντινός λοιπόν χαρακτήρας της χώρας διατηρήθηκε σ' όλη αυτή την περίοδο, και μάλιστα με κάποια μεγαλύτερη ένταση, που επέβαλε το αντιλατινικό μένος.

Η Ήπειρος κάτω από την εξουσία του Δεσποτάτου δε γνώρισε τη Φραγκοκρατία. Το Δεσποτάτο της Ηπείρου διαμόρφωσε αυτοτελή Εκκλησία, που είχε σημαντική εξέλιξη. Από το 14ο αι. ο Μιστράς έγινε πρωτεύουσα του Δεσποτάτου της Πελοποννήσου και κέντρο αναγεννήσεως. Η Μονεμβασία έγινε Μητρόπολη και ο επίσκοπός

της έφερε τον τίτλο: "έξαρχος πάσης Πελοποννήσου". Ο Μητροπολίτης Πατρών έλαβε τον τίτλο "έξαρχος πάσης Αχαΐας". Τον καιρό των Ατσαγιόλων ξαναγύρισε ο επίσκοπος Αθηνών στην πόλη, στην οποία όμως παρέμενε και ο Λατίνος επίσκοπος, με έδρα του την Ακρόπολη. Ο ορθόδοξος επίσκοπος της πόλης έφερε τον τίτλο: "Μητροπολίτης Αθηνών, Έξαρχος Πάσης Ελλάδος, Πρόεδρος Θηβών και Νέων Πατρών", και είχε στη δικαιοδοσία του 6 επισκοπές.

Στην περίοδο της Λατινοκρατίας διακρίθηκαν δυο μεγάλα κέντρα εκκλησιαστικής τέχνης, η Άρτα και ο Μιστράς. Και στα δυο σώζονται σπουδαίοι ναοί με θαυμάσιες τοιχογραφίες. Στα νησιά αναπτύχθηκε ο θεσμός των Πρωτοπαπάδων, που αργότερα είχαν τη διοίκηση των τοπικών εκκλησιών.

Ο Ιωάννης Η' Παλαιολόγος πίστεψε πως μόνο από τη Δύση μπορούσε να περιμένει βοήθεια και γι' αυτό αποφάσισε να προχωρήσει στην ένωση των Εκκλησιών, ελπίζοντας ότι έτσι γρήγορα θα αποσπούσε βοήθεια από τους Ευρωπαίους. Η "ένωση" όμως που επιβλήθηκε δημιούργησε μεγάλο αναβρασμό στην Κωνσταντινούπολη και στις άλλες ανατολικές εκκλησίες. Ο λαός διχάστηκε σε "ενωτικούς" και "ανθενωτικούς" κι ο διχασμός υπονόμευσε την άμυνα και χειροτέρεψε την τραγική κατάσταση στην Κωνσταντινούπολη, που περνούσε κρίσιμες ώρες, καθώς οι Τούρκοι οργάνωναν μεθοδικά την τελική τους επίθεση, η οποία πραγματοποιήθηκε στις 29 Μαΐου 1453 μ.Χ.

Η ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑ (1453 - 1821 μ.Χ.)

Η κατάληψη βαθμιαία των περιοχών της Ελλάδας από τους Τούρκους, μετά την πτώση της Κωνσταντινουπόλεως, έθεσε τέρμα στη Λατινοκρατία και ξανάρχισε η εξάρτηση από το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως. Τούτο βέβαια έχει σχέση με τις περιοχές τις

οποίες κατείχαν οι Τούρκοι, γιατί για τις νησιώτικες περιοχές η Λατινοκρατία συνεχίστηκε. Η άθλια οικονομική κατάσταση και η σκληρή τυραννία συντέλεσαν να συνδεθεί περισσότερο ο λαός με τον κλήρο, γιατί ολόκληρη η πολιτική και κοινωνική ζωή του τουρκοκρατούμενου ελληνισμού εξασφάλισε την ύπαρξή της μέσα στην κιβωτό της Εκκλησίας.

Η Εκκλησία έτσι διατηρεί τη γλώσσα, την πίστη, την αγάπη προς το Έθνος και ετοιμάζει την πνευματική αλλά και την εθνική αναγέννηση. Τα μοναστήρια γίνονται κέντρα πνευματικής καλλιέργειας και αναπτύσσουν ένα πολύπλευρα ωφέλιμο, εθνικό και κοινωνικό έργο. Σ' αυτά διδάσκονται τα ελληνικά γράμματα (κρυφά σχολειά) και διατηρείται στην ψυχή των υπόδουλων η εθνική συνείδηση σφυφασμένη με την ορθοδοξία. Οι μοναχοί θα γίνουν και οι πρώτοι δάσκαλοι και φωτιστές του σκλαβωμένου ελληνισμού. Η Φιλοθέη Μπενιζέλου π.χ. (αγία Φιλοθέη), που στην Αθήνα θα αναπτύξει σπουδαία εκπαιδευτική δραστηριότητα, ανάμεσα στα κορίτσια, προγήθηκε κατά τρεις αιώνες περίπου της ανάλογης δραστηριότητας των Προτεσταντών, μετά το 1821. Ο Άγ. Κοσμάς ο Αιτωλός (1714 - 1779 μ.Χ.) θα γίνει ο μεγάλος φωτιστής του Έθνους και προπαγανδιστής της ιδέας της ανεξαρτησίας, πριν από το Ρήγα Φεραίο.

Η εκκλησιαστική ιεραρχία, με επικεφαλής τον πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως, απόκτησε δικαιώματα εθναρχικού χαρακτήρα, γιατί έτσι διευκολυνόταν ο κατακτητής στη συλλογή των φόρων και στη διατήρηση της νομιμοφροσύνης και της υποταγής στους υπόδουλους χριστιανούς.

Στη διάρκεια της Τουρκοκρατίας, παρά την γενική κατάπτωση της παιδείας, αναδείχτηκαν και μεγάλα πνευματικά αναστήματα στους κόλπους της Εκκλησίας, που συνέβαλαν στην πνευματική αναγέννηση του έθνους. Ένας σημαντικός αριθμός Ελλαδιτών, κυρίως από την Κρήτη και την Πελοπόννησο, έγιναν πατριάρχες. Ο μεγάλος θεολόγος Μάξιμος ο Γραικός (16ος αιώνας) συνέβαλε στην αναγέννηση της Ρωσικής Εκκλησίας. Άλλοι έδρασαν στις ελληνικές υπόδουλες περιοχές, όπως ο Παχώμιος Ρουσάνος (16ος αιώνας), ο Μάξιμος Μαργούνιος (1602 μ.Χ.), ο Μελέτιος Συρίγος (1614 μ.Χ.), ο

Κοσμάς ο Αιτωλός (1714 - 1779 μ.Χ.), ο Ηλίας Μηνιάτης (1669 - 1715 μ.Χ.), ο Νικόδημος Αγιορείτης (1749 - 1809 μ.Χ.). Οι μεγάλοι Κερκυραίοι Ευγένιος Βούλγαρης (1716 - 1806 μ.Χ.) και Νικηφόρος Θεοτόκης (1731 - 1800 μ.Χ.) έδρασαν στη Ρωσία, με τα έργα τους όμως φώτισαν και το υπόδουλο Έθνος. Κι άλλοι όμως ιεράρχες συνέβαλαν στην προετοιμασία της αναστάσεως του Έθνους. Ο Λαρίσης και Τρίκκης Διονύσιος υπήρξε ο αρχηγός μιας αποτυχημένης εξεγέρσεως το 17ο αιώνα, αλλά και άλλοι κατά καιρούς επιχείρησαν εξεγέρσεις, που πνίγηκαν στο αίμα.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ (1821 - 1833 μ.Χ.)

Σπουδαιότατη υπήρξε η συμβολή του Κλήρου στον αγώνα της ανεξαρτησίας (1821). Το ράσο εμπύχωνε τους αγωνιστές, αλλά και συμμετείχε στις μάχες και τις θυσίες. Από τα λαμπρότερα ονόματα κληρικών - αγωνιστών είναι του οικουμενικού πατριάρχη Γρηγόριου Ε' του εθνομάρτυρα (10.4.1821), του Ουγγροβλαχίας Ιγνάτιου, του Παλαιών Πατρών Γερμανού, του Ρωγών Ιωσήφ, του Βρεσθένης Θεοδώρητου, του Ανδρούσης Ιωσήφ, του αρχιμανδρίτη Γρηγόριου Παπαφλέσσα, του Αθανάσιου Διάκου κ.ά.

Τον καιρό της ελληνικής Επανάστασης διακόπηκε η επικοινωνία της κυρίως Ελλάδας με το Οικουμενικό Πατριαρχείο, μετά το μαρτυρικό θάνατο του Γρηγορίου Ε'. Σε σχέση με το Πατριαρχείο επικράτησε μια κατάσταση αυτονομίας, που επιβαλλόταν όμως από την πραγματικότητα. Έγινε όμως αντιληπτό ότι καμιά υπεύθυνη εκκλησιαστική ενέργεια (π.χ. χειροτονίες επισκόπων) δεν μπορούσε να γίνει, αν δε διευθετηθεί το πρόβλημα των σχέσεων με τη μητέρα Εκκλησία της Κωνσταντινουπόλεως. Ήταν επόμενο όμως σε μια έκρυθμη πολιτικά κατάσταση να δημιουργούνται και πολλά εκκλη-

σιαστικά προβλήματα, που απαιτούσαν λύση, που όμως ήταν αδύνατη, αφού έλειπε συγκεκριμένη εκκλησιαστική αρχή και τάξη στην επαναστατημένη Ελλάδα. Μέσα στη γενική σύγχυση έγιναν παράνομες χειροτονίες αρχιερέων. Ένα σχέδιο αρχιερέων "διακανονισμού της προσωρινής διοικήσεως της Εκκλησίας της Ελλάδος" (1826) πρότεινε την ίδρυση αυτόνομης Εκκλησίας κάτω από τη δικαιοδοσία του Οικουμενικού Πατριαρχείου, δεν εφαρμόστηκε όμως, γιατί αναμενόταν ο πρώτος Κυβερνήτης της χώρας, Ιωάννης Καποδίστριας.

Μια από τις πρώτες ενέργειες του Κυβερνήτη ήταν η ρύθμιση των σχέσεων της Ελλαδικής Εκκλησίας με το Πατριαρχείο και πρώτος αυτός αποκατάστησε την επικοινωνία των δυο Εκκλησιών. Διόρισε επιτροπές αρχιερέων για τη μελέτη της καταστάσεως και ίδρυσε και "Γραμματεΐαν (Υπουργείο) Εκκλησιαστικών και της Δημοσίου Παιδείας". Ίδρυσε ακόμη την πρώτη εκκλησιαστική σχολή στον Πόρο για τη μόρφωση του κλήρου. Η συνεννόηση όμως που σχεδίαζε με το Πατριαρχείο δεν έγινε, γιατί τον πρόλαβε η δολοφονία του (27.9.1831).

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΗΣ ΑΥΤΟΚΕΦΑΛΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ (1833 μ.Χ. - μέχρι σήμερα)

Στο μεταξύ είχε επικρατήσει η τάση για ανεξαρτητοποίηση της Ελλαδικής Εκκλησίας από το Πατριαρχείο. Η τάση αυτή ήταν σύμφωνη με την ιστορική και κανονική πράξη, κατά την οποία η δημιουργία ανεξάρτητης πολιτικής επικράτειας δικαιολογούσε την ύπαρξη στα όριά της και ανεξάρτητης Εκκλησίας. Η ανώμαλη κατάσταση στα χρόνια του αγώνα τόνισε ψυχολογικά την τάση αυτή, όπως και διάφορα άτομα, για προσωπικούς λόγους, όπως ο Αδ. Κοραΐς. Την ιδέα αυτή υπηρέτησε με πάθος ο φιλελεύθερος θεολόγος Θεόκλητος Φαρμακίδης (1784 - 1860 μ.Χ.), την πολέμησε

όμως απεγνωσμένα ο επίσης μεγάλος θεολόγος Κων. Οικονόμος (1780 - 1857 μ.Χ.). Στην ουσία βέβαια συμφωνούσαν και οι δυο για την ανάγκη της ανεξαρτητοποιήσεως της Ελλαδικής Εκκλησίας. Η διαφωνία τους ήταν στον τρόπο. Γιατί ο μεν Φαρμακίδης, θεωρώντας το Πατριαρχείο υποταγμένο στην Τουρκία, δε θεωρούσε αναγκαία τη συγκατάθεσή του. Ο Οικονόμος όμως, σύμφωνα με την κανονική τάξη, τόνιζε ότι η ανεξαρτησία θα πρέπει να γίνει με γνωμοδότηση του Πατριαρχείου, σύμφωνα με το πνεύμα της παράδοσεως. Υπερίσχυσε η πρώτη άποψη λόγω των ιστορικών συνθηκών.

Η άνοδος του βασιλιά Όθωνα στο θρόνο έφερε τη Βαυαροκρατία στην εξουσία της χώρας, το 1833. Μέσα στο γενικότερο πλαίσιο βίαιου εξευρωπαϊσμού της Ελλάδας εντάχθηκε και η πραξικοπηματική δημιουργία αυτοκέφαλης Ελλαδικής Εκκλησίας. Ο υπεύθυνος για τα εκκλησιαστικά Γεώργιος Μάουρερ, προτεστάντης και Βαυαρός, συμμάχησε με το Φαρμακίδη, γιατί έβλεπε την ιδέα του σύμφωνη με τα σχέδιά του να γίνει αρχηγός της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ελλάδας ο παπικός Όθωνας. Οι ξένοι ήταν επόμενο να καταλάβουν τη σημασία που είχε η θρησκεία στη ζωή του Έθνους και γι' αυτό φρόντισαν από την αρχή, με την επιβολή συστήματος άκρατης πολιτειοκρατίας, να ρυθμίζουν την εξέλιξη των εκκλησιαστικών πραγμάτων της χώρας. Ως δικαιολογία στο τόλμημα αυτό επικαλέστηκαν το παράδειγμα της τσαρικής Ρωσίας. Το σχέδιο αυτό των Μάουρερ - Φαρμακίδη υποστήριξαν και άλλοι δυτικόφρονες, όπως ο Σπ. Τρικούπης και Δ. Σχινάς και έτσι, με το Διάταγμα της 23.7.1833, ανακηρύχτηκε η αυτοκέφαλη Εκκλησία της Ελλάδας χωρίς τη συγκατάθεση του Οικουμενικού Πατριαρχείου, αντικανονικά και επαναστατικά. Αυτό σήμαινε κατάλυση της παράδοσεως και δημιουργία καταστάσεως σχίσματος για την Ελλαδική Εκκλησία, που κράτησε 17 χρόνια.

Με το παραπάνω διάταγμα ουσιαστικά εισήχθηκε στην Ελλάδα το σύστημα διοικήσεως της Εκκλησίας στη Βαυαρία. Πνευματική κεφαλή της Εκκλησίας οριζόταν ο Χριστός, αρχηγός της όμως κατά το διοικητικό μέρος αναγνωριζόταν ο ετερόδοξος Όθωνας. Συστά-

θηκε Ιερά Σύνοδος από 5 αρχιερείς, που διοριζόταν από το βασιλιά. Θεσπίστηκε ακόμα ο θεσμός του βασιλικού επιτρόπου, που η παρουσία του εξασφάλιζε την εγκυρότητα των αποφάσεων της Συνόδου. Η Σύνοδος αναλάμβανε και δικαστική εξουσία πάνω στον κλήρο, οι αποφάσεις της όμως έπρεπε να εγκρίνονται από την κυβέρνηση, για να παίρνουν κύρος. Ακολούθησαν και άλλες ενέργειες, που συνέτειναν στην αποδιοργάνωση της Εκκλησίας.

Σύγχρονα με την αντικανονική ανακήρυξη της αυτοκέφαλης Εκκλησίας της Ελλάδας κορυφώνεται και η δραστηριότητα των Προτεσταντών Μισσιονάριων, που εκτός από τον έντονο προσηλυτισμό τους, διχάζουν εκκλησία και λαό με τη μετάφραση της Αγίας Γραφής, όχι από το επίσημο κείμενο της Εκκλησίας, αλλά από το εβραϊκό, και την προσπάθεια εισαγωγής της στη λατρεία. Ακόμη τετρακόσια περίπου ορθόδοξα μοναστήρια διαλύθηκαν και δημεύτηκε η περιουσία τους, ενώ διατηρήθηκαν και ενισχύθηκαν όλα τα παπικά μοναστήρια. Μέσα στη διαλυτική αυτή κίνηση εμφανίσθηκε ο λόγιος κληρικός Θεόφιλος Καΐρης (1784 - 1853 μ.Χ.), που επηρεασμένος από τη Δύση κήρυξε αντιχριστιανικές ιδέες, ενισχυόταν όμως από τους Μισσιονάριους. Φαρμακίδης, Οικονόμος και Νεόφ. Βάμβας (1770 - 1855 μ.Χ.) είναι οι πρωταγωνιστές της ταραγμένης αυτής περιόδου. Βέβαια εμφανίστηκαν και αντίρροπες προς τη δράση των Βαυαρών κινήσεις, με έντονο, παραδοσιακό χαρακτήρα. Η "Φιλορθόδοξος Εταιρεία" (1836 - 1839 μ.Χ.) θα διαλυθεί πρόωρα, λαϊκοί κήρυκες και προφήτες, όπως ο Χριστόφ. Παπουλάκος (1790 - 1861 μ.Χ.) και ο Κοσμάς Φλαμιάτος (1770 - 1852 μ.Χ.), θα πεθάνουν διωγμένοι από την Πολιτεία.

Το Σύνταγμα του 1844 με τα δύο πρώτα άρθρα περί θρησκείας έδωσε αφορμή για μια κανονική διευθέτηση του εκκλησιαστικού προβλήματος. Το Οικουμενικό Πατριαρχείο με το Συνοδικό τόμο του 1850 ανακήρυξε κανονικά το αυτοκέφαλο της Εκκλησίας της Ελλάδας και έτσι τερματίστηκε η ανωμαλία. Ο Συνοδικός τόμος όριζε με σαφήνεια ότι η Εκκλησία θα διοικούνταν ελεύθερη και απόλυτη από πάσης κοσμικής επεμβάσεως. Οι νόμοι όμως Σ΄ και ΣΑ΄ για την Εκκλησία, το 1852, δεν ακολούθησαν το πνεύμα του Συνοδικού

τόμου, αλλά του Διατάγματος του 1833, δηλαδή είχαν χαρακτήρα πολιτειακό.

Ο Μητροπολίτης Αθηνών ορίστηκε μόνιμος πρόεδρος της "Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος", που αποτελούνταν από 5 μέλη. Ο θεσμός του βασιλικού επιτρόπου και η παλαιά δικαιοδοσία του διατήρησαν την ισχύ τους. Ο βουλευτής Κεφαλλονιάς Γεώργιος Τυπάλδος-Ιακωβάτος και μερικοί άλλοι αντιτάχτηκαν στην αυτοκεφαλία της Εκκλησίας της Ελλάδας, γιατί διέβλεψε ότι έτσι αποδυναμωνόταν το Πατριαρχείο. Ο Ιακωβάτος αντέταξε σθεναρή αντίσταση και στην εκκλησιαστική αφομοίωση της Επτανήσου, που ακολούθησε την Ένωση, το 1866.

Προσπάθειες για μια πνευματική ανάταση και αναγέννηση της Ελλαδικής Εκκλησίας απέτυχαν. Το 1870 ο Μητροπολίτης Αθηνών Θεόφιλος διέλυσε τη "Σύναξη των Πρεσβυτέρων", που είχε ως σκοπό την κατήχηση της νεολαίας και την καλλιέργεια του λαού. Η προσπάθεια θεωρήθηκε επικίνδυνη. Την Εκκλησία συντάραξαν, όπως και την κοινωνία, τα λεγόμενα "Σιμωνιακά" (υπουργοί δωροδοκήθηκαν για την ανάδειξη αρχιερέων). Το σκάνδαλο αποκάλυψε ο μαχητικός Απ. Μακράκης (1831 - 1905 μ.Χ.) που το 1866 άρχισε τη δράση του στην Αθήνα. Ο Μακράκης ήταν εκείνος που πολέμησε ανοιχτά και τη Μασονία και είχε γι' αυτό πολλές περιπέτειες. Παρά τους διωγμούς και τις καταδίκες του, αναγνωρίζεται σήμερα ως δυναμική προσωπικότητα που πρόσφερε πολλά στην πνευματική αναγέννηση του τόπου. Από την κίνηση του Μακράκη προήλθαν οι διάφοροι θρησκευτικοί σύλλογοι και οργανώσεις (Ανάπλαση, Τρεις Ιεράρχαι, Ζωή κ.λπ.), που τόσα πρόσφεραν στη ζωή της χώρας.

Το 1899 εκδόθηκε νέος Νόμος για τις Επισκοπές της Ελλάδας. Η εφαρμογή του άρχισε το 1900. Με το Νόμο αυτό ο Μητροπολίτης Αθηνών διατήρησε τον τίτλο αυτό και οι άλλοι ιεράρχες ονομάστηκαν επίσκοποι, κάτι που ανταποκρινόταν στο πνεύμα της παράδοσης.

Το διάστημα μέχρι το 1823 πέρασε με αντεγκλήσεις ανάμεσα στην Πολιτεία και την Εκκλησία. Καμιά προσπάθεια για την ανόρ-

θωση των εκκλησιαστικών πραγμάτων δεν μπόρεσε να τελεσφορήσει. Κανένα υπόμνημα ή νομοσχέδιο της Εκκλησίας δεν λαμβανόταν υπόψη και το 1905 η Σύνοδος απείλησε να κηρύξει την Εκκλησία "εν διωγμώ".

Το 1923, μετά από μεγάλες προσπάθειες και αντιστάσεις, δημοσιεύτηκε νέος Καταστατικός Χάρτης, που έδωσε νέα μορφή στο εκκλησιαστικό καθεστώς. Καταργήθηκε η Ολιγομελής Σύνοδος και ως ανώτατη εκκλησιαστική αρχή ορίστηκε η Σύνοδος της Ιεραρχίας, που θα συνερχόταν μια φορά το έτος τακτικά, έκτακτα δε, όταν παραστεί ανάγκη. Ο πρόεδρός της, Μητροπολίτης Αθηνών, έλαβε τον τίτλο Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και Πάσης Ελλάδος. Οι αρμοδιότητες του εκπροσώπου της Πολιτείας περιορίστηκαν. Η εκλογή των αρχιερέων αφέθηκε στη δικαιοδοσία της Ιεραρχίας και το τριπρόσωπο καταργήθηκε. Όλοι οι επίσκοποι, πλην του Αθηνών, έλαβαν τον τίτλο Μητροπολίτης. Έγιναν μεταρρυθμίσεις και στο χώρο της εκκλησιαστικής δικαιοσύνης και γενικά πνεύμα προόδου επικράτησε στην Εκκλησία.

Με τον Καταστατικό Χάρτη του 1923 προσαρτήθηκαν στην Εκκλησία της Ελλάδος οι μητροπόλεις των Νέων Χωρών, δηλαδή της Μακεδονίας, της Θράκης και των Επτανήσων.

Την περίοδο της δικτατορίας του Πάγκαλου (1925) ο νέος Καταστατικός Χάρτης καταργήθηκε. Επανήλθε ο θεσμός της Διαρκούς Ιεράς Συνόδου, παρέμεινε όμως η ιεραρχία ως ανώτατη εξουσία της Εκκλησίας. Τα εκκλησιαστικά ξαναγύρισαν στο καθεστώς των Νόμων Σ' και ΣΑ' του 1852. Ο Νόμος του 1831 (Καταστατικός Νόμος της αυτοκέφαλής Εκκλησίας της Ελλάδας) επανέφερε τις περισσότερες διατάξεις του Καταστατικού Χάρτη του 1923. Ο νέος Νόμος του 1943 ίσχυσε για πολλά χρόνια, με διαρκείς όμως τροποποιήσεις, ώστε να καθίσταται προβληματική η χρήση του. Με το νόμο αυτό αποδεσμεύτηκε η Εκκλησία ουσιαστικά από την Πολιτεία. Οι εκλογές των Μητροπολιτών αφέθηκαν στη Διαρκή Σύνοδο, ενώ του Αρχιεπισκόπου γινόταν από την Ιεραρχία.

Το φθινόπωρο του 1962 ορίστηκε προπαρασκευαστική επιτροπή για τη σύνταξη νέου Καταστατικού Χάρτη. Το σχέδιο της Επιτροπής υποβλήθηκε το 1964, συνάντησε όμως σφοδρές αντιδράσεις και τελικά δεν ψηφίστηκε. Ο Αναγκαστικός Νόμος της δικτατορίας του 1967 επανέφερε παλιότερες διατάξεις, δηλαδή το τριπρόσωπο στην εκλογή αρχιερέων και το θεσμό της αριστίνδην Συνόδου.

Επί του αρχιεπισκόπου Αθηνών Ιερωνύμου (Κοτσώνη) δημοσιεύτηκε νέος Καταστατικός Χάρτης της (1969), που ίσχυσε μέχρι τις αρχές του 1974. Η Εκκλησία έλαβε το δικαίωμα να εκδίδει Κανονισμούς, ισόκυρους με τους Νόμους του Κράτους και Κανονιστικές Διατάξεις, ανάλογες προς τα Βασιλικά Διατάγματα. Η Διαρκής Ιερά Σύνοδος αναμορφώθηκε, αποτελούμενη τώρα από 10 αρχιερείς. Συγκροτήθηκαν Μόνιμες Συνοδικές Επιτροπές για την επίτευξη της αποκέντρωσης και τη διευκόλυνση της κεντρικής διοικήσεως της Εκκλησίας. Το 1974 εκλέχτηκε ο νέος Αρχιεπίσκοπος Σεραφείμ (Τικας) κι αποκλείστηκαν από την Ιεραρχία τα μέλη της αριστίνδην Συνόδου που είχε εκλέξει τον Ιερώνυμο, και όσοι μητροπολίτες χειροτονήθηκαν κατά την αρχιεπισκοπεία του. Η νέα Ιεραρχία σύνταξε νέο Καταστατικό Χάρτη, που όμως δεν έλαβε την ισχύ Νόμου.

Η κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας υπό τον Κ. Καραμανλή ξανάφερε το Νόμο 671/1943 στην επιφάνεια. Μόλις το Μάιο του 1977, έπειτα από μακρά προετοιμασία, ψηφίστηκε από τη βουλή ο Ν. 590 "Περί του Καταστατικού Χάρτου της Εκκλησίας της Ελλάδος" που είναι ο πρώτος Καταστατικός Χάρτης που ψηφίστηκε από τη Βουλή των Ελλήνων.

Τον Απρίλιο του 1998 νέος Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και Πάσης Ελλάδος εκλέχτηκε ο μητροπολίτης Δημητριάδος και Αλμυρού Χριστόδουλος.

Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Σύμφωνα με το άρθρο 3 του συντάγματος, "επικρατούσα θρησκεία στην Ελλάδα είναι η θρησκεία της Ανατολικής Ορθόδοξης Εκκλησίας του Χριστού. Η Ορθόδοξη Εκκλησία της Ελλάδας, που γνωρίζει κεφαλή της τον Κύριο ημών Ιησού Χριστό, υπάρχει αναπόσπαστα ενωμένη δογματικά με τη Μεγάλη Εκκλησία της Κωνσταντινούπολης (δηλ. το Οικουμενικό Πατριαρχείο) και με κάθε άλλη ομόδοξη Εκκλησία του Χριστού. Τηρεί απαρασάλευτα, όπως και εκείνες, τους ιερούς αποστολικούς και συνοδικούς κανόνες και τις ιερές παραδόσεις. Είναι αυτοκέφαλη, διοικείται από την Ιερά Σύνοδο των εν ενεργεία αρχιερέων (στην οποία συμμετέχουν ο αρχιεπίσκοπος Αθηνών και πάσης Ελλάδος και το σύνολο των αρχιερέων των Μητροπόλεων) και από τη Διαρκή Ιερά Σύνοδο που προέρχεται από αυτήν και τελεί, όπως ορίζει ο Καταστατικός Χάρτης της Εκκλησίας, με τήρηση των διατάξεων του Πατριαρχικού Τόμου της 29ης Ιουνίου 1850 και της Συνοδικής Πράξης της 4ης Σεπτεμβρίου 1928".

Η Εκκλησία της Ελλάδος σήμερα περιλαμβάνει: Α) Τις μητροπόλεις που βρίσκονται στην Αθήνα και τη Στερεά Ελλάδα, την Πελοπόννησο, τη Θεσσαλία, τις Κυκλάδες και τα νησιά Ιονίου. Επίσης περιλαμβάνει τις μητροπόλεις των "Νέων Χωρών", όπως της Ηπείρου, της Μακεδονίας, της Θράκης και των νησιών του ΒΑ Αιγαίου, που προστέθηκαν μετά την απελευθέρωσή τους σταδιακά, ύστερα από πατριαρχική έγκριση. Σήμερα οι μητροπόλεις της Ελληνικής Εκκλησίας φτάνουν τις 80.

Β) Η ημιαυτόνομη Ορθόδοξη Εκκλησία της Κρήτης, που αποτελεί ημιαυτόνομη Εκκλησία και εξαρτάται πνευματικά από το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως.

Γ) Οι μητροπόλεις των Δωδεκανήσων υπάγονται μέχρι σήμερα στο Οικουμενικό Πατριαρχείο.

Δ) Το Άγιο Όρος το οποίο είναι αυτοδιοίκητο.

Ε) Ακόμη στο Οικουμενικό Πατριαρχείο ανήκουν και η Σταυροπηγιακή Μονή των Βλατάδων στη Θεσσαλονίκη και η μονή της Αγίας Αναστασίας της Φαρμακολύτριας στη Χαλκιδική.

ΤΟ ΑΓΙΟ ΟΡΟΣ. ΚΑΙ Ο ΜΟΝΑΧΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.

Σύμφωνα με το άρθρο 105 του συντάγματος, η περιοχή του Αγίου Όρους είναι, σύμφωνα με το αρχαίο προνομιακό καθεστώς του, αυτοδιοίκητο τμήμα του Ελληνικού Κράτους. Από πνευματική άποψη το Άγιο Όρος διατελεί υπό την άμεση δικαιοδοσία του Οικουμενικού Πατριαρχείου.

Η μοναστική πολιτεία του Όρους, ιδρύθηκε το 10ο αιώνα από τον Άγ. Αθανάσιο τον Αθωνίτη και αποτέλεσε σταθμό της κοινοβιακής παραδόσεως της Ορθοδοξίας. Η κώμη Καρυές είναι η έδρα των εκκλησιαστικών και πολιτικών αρχών και έχει επίγειο τη Δάφνη. Οι είκοσι μονές είναι: Μεγίστης Λαύρας (η αρχαιότερη), Βατοπεδίου, Ιβήρων, Χελανδαρίου (σερβική), Διονυσίου, Κουτλουμουσίου, Παντοκράτορος, Ξηροποτάμου, Ζωγράφου, (βουλγαρική), Διοχειαρίου, Καρακάλλου, Φιλοθέου, Σίμωνος Πέτρας, Αγίου Παύλου, Σταυρονικήτα, Ξενοφώντος, Γρηγορίου, Εσφιγμένου, Αγ. Παντελεήμονος (ρωσική), Κωνσταμονίτου.

Ο μοναχισμός αρχίζει στην Ελλάδα πολύ νωρίς. Στα τέλη του 3ου αιώνα, στην κατακόμβη της Μήλου, μια επιγραφή που αναφέρει δύο παρθελεύουσες, την Ευτυχία και την Κλαυδιανή.

Αρχαιότατα μοναστικά κέντρα υπήρξαν της Καισαριανής και του Δαφνίου της Αττικής, του Προύσου της Αιτωλίας, του Οσίου Λουκά του Στειριώτου, των Καλαβρύτων, του Αγ. Μελετίου, της Πάτμου κ.λπ. Μεταγενέστερα κέντρα εμφανίζονται στην Ήπειρο (μονές Βελλάς, Γηρομερίου, Ρωμανού) και στα Μετέωρα της Θεσσαλίας (11ος αιώνας). Ο Νικηφόρος Χούμνος, ο Νικόλαος Καβά-

σιλας, ο Συμεών Θεσσαλονίκης και ο Άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς (14ος αιώνας), αποτελούν μεγάλες μοναχικές μορφές των τελευταίων βυζαντινών χρόνων. Ο μοναχικός βίος συνέχισε την παρουσία του και κατά την Τουρκοκρατία βοηθώντας το έθνος να διατηρήσει τη φυσιογνωμία του.

Στην Ελλάδα λειτουργούν σήμερα περίπου 300 μοναστήρια. Οι μονές εξακολουθούν να αποτελούν πνευματικά κέντρα, ιδιαίτερα με την αναβίωση του μοναχισμού στο Άγιο Όρος, που οι μονές του επανδρώνονται με μορφωμένους μοναχούς και πολλούς ζηλωτές. Αξιολογότερες μονές είναι: α) Πεντέλης, β) Πετράκη, γ) Θεομήτορος (γυναικείο, της Αρχιεπισκοπής Αθηνών), δ) Αγίας Θεοδώρας Θεσσαλονίκης, ε) Αγίου Κωνσταντίνου στην Καλαμάτα, στ) Αγάθωνος στη Μητρόπολη Φωκίδας, ζ) Λογγοβάρδας στην Πάρο, η) Αγίου Ιωάννου του Θεολόγου στην Πάτμο, θ) Αγίας Αναστασίας στη Χαλκιδική, ι) Οσίου Μελετίου στη Μεγαρίδα, ια) Φανερωμένης στη Σαλαμίνα, ιβ) Αγίας Λαύρας, ιγ) Μεγάλου Σπηλαίου, ιδ) Όσιου Λουκά Βοιωτίας, ιε) Οι μονές των Μετεώρων, ιστ) Μονές της Κρήτης κ.λπ. Οι περισσότερες μονές ακολουθούν το κοινοβιακό σύστημα.

Πηγή : <http://users.sch.gr/>